

**ПАЭТЫКА МІФА Ў АПОВЕСЦІ Л. ЭРДРЫЧ
«КНІГІ І АСТРАВЫ Ў КРАІ АДЖЫБУЭЯЎ»**

(Навуковы кіраўнік – канд. філал. навук, дац. Г. М. Бутырчык)

Луіза Карэн Эрдрыч – адна з найбольш вядомых постацяў сучаснай літаратуры паўночнаамерыканскіх індзейцаў. Яе творы ўвайшлі ў спісы агульнапрызнаных узораў амерыканскай літаратуры і перакладзеныя на многія мовы. Письменніца з’яўляецца лаўрэатам 18 узнагарод і ганаровых ступеняў, сярод якіх прэмія Нацыянальнага Таварыства Кніжных Крытыкаў (1984, 2016) прэміяй Анісфілд-Уолф (2009), Нацыянальная кніжная прэмія (2012), прэмія Бібліятэкі Кангрэсу (2015), Прэмія Асацыяцыі амерыканскіх пісьменнікаў карэннага паходжання за жыццёвыя дасягненні (Native Writers' Circle of the Americas) і інш.

Раманны цыкл «Love Medicine Series» (1983 – 1997), запачаткаваны дэбютным раманам Л. Эрдрыч «Чараўніцтва кахання» (англ. «Love Medicine», 1984), прынёс аўтарцы статус выбітнай раманисткі пазнейшага пакалення Індзейскага Адраджэння. Бібліяграфія Л. Эрдрыч не абмяжоўваецца буйной прозай. Сярод публікацый аўтаркі паэтычныя зборнікі «Ліхтар» (англ. «Jacklight», 1984), «Хрышчэнне жарсці» (англ. «Baptism of Desire», 1989) і «Адвечнае полымя» (англ. «Original Fire», 2003), зборнікі кароткай прозы «Чырвоны кабрылет» (англ. «The Red Convertible», 2009), мемуары «Танец блакітнай сойкі» (англ. «The Blue Jay's Dance», 1995), шэраг дзіцячых твораў і інш. Варта адзначыць, што менавіта цыклы раманаў аўтаркі найчасцей разглядаюцца літаратуразнаўцамі, у той час як іншыя працы значна радзей становяцца аб’ектам вывучэння.

Як і ў выпадку многіх індзейскіх аўтараў, творчасці Л. Эрдрыч уласцівыя рэгіяналізм і выразная аўтабіяграфічнасць. Письменніца з’яўляецца членам племені Turtle Mountain Chippewa і прадстаўляе новую англамоўную літаратуру індзейцаў-аджыбуэяў. Народнасць аджыбуэяў (англ. Ojibwa), вядомых таксама як *чыпіўэі* і *анішынаабэ*, паходзіць з тэрыторыі паўночных ЗША і паўднёвай Канады [3, с. 76]. Культурныя, сацыяльныя і палітычныя рэаліі жыцця ў рэзервацыях аджыбуэяў на тэрыторыі штатаў Паўночная Дакота і Мінесота выступаюць цэнтральнай тэмай творчасці Л. Эрдрыч.

Праца «Кнігі і астравы ў краі аджыбуэяў: падарожжа ў землі маіх продкаў» (*Books and Islands in Ojibwe Country: traveling through the land of my ancestors*, 2003) з’яўляецца прыкладам рэпрэзентацыі Л. Эрдрыч мясцовасці ў цесным знітанні з асабістым досведам. Асновай сюжэта стала вандроўка ў «Землі аджыбуэяў», якую Л. Эрдрыч здзейсніла разам з малой дачкой Кізікок (англ. Kiizhikok). Мэтай паездкі стала вывучэнне наскальных малюнкаў старажытных аджыбуэяў на астравах возера Lake of Woods (Мінесота) і знаёмства са спадчынай Эрнэста Оберхольцэра (1884 – 1977) – даследчыка, тапографа і кансервацыяніста [4, с. 5]. Да тапаграфіі сельскай мясцовасці

паўночнай часткі Вялікіх Раўнін, традыцыйнай для творчасці пісьменніцы, дадаліся тэрыторыі на поўдні правінцыі Антарыа, Канада.

Па многіх прыкметах твор «Кнігі і астравы ў краі Аджыбуэяў» можна разглядаць у рэчышчы дакументальнай літаратуры. Так, Л. Эрдрыч цалкам пазбягае мастацкай мадыфікацыі прасторы. Аўтарка пастаянна звяртаецца да рэалій, дакладна перададзеныя назвы рэальных плямёнаў, мястэчак, азёр, імёны рэальных асоб, назвы культурніцкіх арганізацый і інш. Даследчыца С. Ладквіст выдзяляе цэлы шэраг твораў аўтараў Індзейскага адраджэння, у аснове якіх – падобны метады спалучэння мемуарнасці і этнаграфізму, і называе дадзены гібрыдны жанр *літаратурнай аўтаэтнаграфіяй* (англ. *literary autoethnography*) [2, с. 4]. Акрамя таго, напачатку кнігі Л. Эрдрыч размяшчае мапу падарожжа, што дазваляе візуалізаваць першапачатковы стан краю аджыбуэяў, раздзеленага ў сучаснасці дзяржаўнай мяжой. Адзначым, што схематызаваная ілюстрацыя характэрна для многіх твораў Л. Эрдрыч.

Аднак «Кнігі і астравы ў краі Аджыбуэяў» мэтазгодна разглядаць не толькі як твор нонфікшн. Найбольш дакладнае вызначэнне яе жанравай формы – *аўтабіяграфічная падарожная аповесць*. У аснове мастацкай задумы ляжыць гульня метафарычнага супастаўлення канцэптаў *book i island*. «My travels have become so focused on books and islands that the two have merged for me. <...> Lake of the Woods in Ontario and Minnesota has 14,000 islands. <...> So these islands, which I'm longing to read, are books in themselves», – піша Л. Эрдрыч [1]. Акрамя таго, твор цесна звязаны з мастацкім светам раманаў пісьменніцы і дазваляе чытачу знайсці ключы для іх вывучэння.

Аповесць Л. Эрдрыч у высокай ступені рэалізуе задачы апісання трайбалізму сучаснасці, уласцівыя літаратуры Індзейскага адраджэння ў цэлым. Пісьменніца канцэнтруецца на перадачы праяваў міфалагічнага светапогляду аджыбуэяў у штодзённасці: астравы на момант аповеду застаюцца месцам збору лекавых раслін і правядзення рытуалаў ачышчэння, найважнейшы з якіх – рытуальная практыка ізаляцыі і галадання. Сярод устойлівых элементаў рытуальнай культуры, бытавой абраднасці аджыбуэяў называюцца практыкі ахвяравання табака, ежы, элементаў адзення духам астравоў. Апісаныя праявы першабытнага анімізму і татэмізму: чарапахі, алені і іншыя жывёлы атаясамляюцца з духамі- апекунамі роду, памерлымі продкамі. Напрыклад, адзін з герояў звяртаецца да асятра і прыносіць рыбе ахвяру: «“Asema,” he says, and puts the tobacco in the water» [1].

Разгляд гісторыі падарожжа ў край аджыбуэяў паказвае, што аўтарка выкарыстоўвае сюжэтную структуру ініцыяльнага міфа – архетыпічнай мадэлі фармавання асобы героя. Першай прыкметай ініцыяльнага сюжэта, выразна абазначанай у тэксце, з'яўляецца сітуацыя адасаблення гераіні ад звычайнай жыццёвай плыні і наяўнасць матывіроўкі для сімвалічнага «пераходу». І хоць на момант падзей кнігі аўтарка-гераіня не з'яўляецца неафітам, яна падкрэслівае мэту выпрабавання: «I'm forty-eight years old and I can't travel aimlessly. I always seem to have a question that I would like to answer» [1].

Эвалюцыю гераіні матывуе ключавое пытанне «Books, why?». У ім спалучаюцца шэраг фактараў, абумовіўшых не толькі семантыку назвы кнігі,

але і жыццёвыя выбары пісьменніцы: чаму Л. Эрдрыч зрабіла менавіта кнігі цэнтрам уласнай штодзённасці? Падарожжа інтэрпрэтуецца як спроба аўтаркі знайсці адказы на зададзенае пытанне і ўсвядоміць уласны жыццёвы шлях. Пытанне «Books, why?» пастаянна актуалізуецца праз паўтор і цягам тэксту выклікае розныя адказы апавядальніцы: «To read and read while nursing a baby», «So we can talk to you even though you are dead», «Because they are wealth, sobriety, and hope» [1] і інш.

Другім неадменным элементам ініцыяльнага сюжэта ў тэксце, з'яўляецца прысутнасць фізічных і маральных выпрабаванняў. Гераіня сутыкаецца з разнастайнымі фактарамі небяспекі, якія ўключаюць рызыкаўнае перасоўванне на чоўнах (Л. Эрдрыч называе сябе «a dry-land-for-hundreds-of-miles person»), пагроза дзіцяці і іншым, пераход праз дзяржаўную мяжу і інш.

Найбольш характэрным кампанентам сюжэта ініцыяцыі з'яўляецца здабыванне новых ведаў і досведу. Л. Эрдрыч паходзіць з племені Turtle Mountain Chippewa – метызаванага адгалінавання астраўных аджыбуэяў – і жыве ў Мінеаполісе. Многія элементы ідэнтычнасці народу, у тым ліку традыцыйная мова Ojibwemowin, заставаліся для яе недаступнымі, і спасціжэнне культуры продкаў шмат у чым стала свядомым шляхам аўтаркі: «Instead of the language being beaten out of me, I've tried for years to acquire it» [1]. Такім чынам, гераіня выступае адначасова ў ролі знаўцы і ў ролі прафана.

Падчас падарожжа гераіню акружаюць персанажы, функцыянальная роля якіх адпавядае т.з. «чароўнаму памочніку». Гэта лідары мясцовых аджыбуэяў, носьбіты Ojibwemowin, знаўцы традыцыйных магічных практык, промыслаў і заняткаў. Адзін з іх – Табасанаквут (англ. Tobasonakwut) – бацька Кіізікок. Узаемадзеянне з Табасанаквутам, Нэнсі Джоўнс і іншымі ўзмацняе ў аўтаркі ідэю непарыўнасці этнічнай гісторыі аджыбуэяў: «Since the writing and drawings that these people have left still make sense to people living in Lake of the Woods today, one must conclude that they weren't the ancestors of the modern Ojibwe. They were and are the modern Ojibwe», – піша Л. Эрдрыч [1]. Завяршальным этапам аповеду з'яўляецца вяртанне гераіні дамоў і сімвалічнае адраджэнне ў штодзённым жыцці.

Аўтабіяграфічная падарожная аповесць Л. Эрдрыч «Кнігі і астравы ў краі Аджыбуэяў: падарожжа ў землі маіх продкаў» сумяшчае характарыстыкі дакументальнай і мастацкай літаратуры. Праявы і артэфакты міфалагічнай карціны свету сучасных аджыбуэяў раскрываюцца на фоне асабістай гісторыі аўтаркі. У якасці зместавай асновы твора выкарыстана сюжэтная мадэль ініцыяльнага міфа. Аб гэтым сведчыць адпаведнасць развіцця аповеду паслядоўнасці фаз ініцыяльнага пераходу, сярод якіх адасабленне ад штодзённага жыцця, выпрабаванні і пераадоленне небяспекі, здабыццё ведаў пры падтрымцы персанажаў-«памочнікаў» і адраджэнне.

Літаратура

1. Erdrich, L. Books and Islands in Ojibwe Country: Travelling Through the Land of my Ancestors / Louise Erdrich. – New York: Harper Collins, 2003. – 160 p.

[Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://nemaloknig.com/book-282823.html>. Дата доступу: 8.06.2020.

2. Lundquist, S. *Native American Literatures: An Introduction* / Suzanne Lundquist. – New York : Continuum, 2004. – 326 p.
3. McMillan, A. *Native Peoples and Cultures of Canada: An Anthropological Overview* / Alan Daniel McMillan. – Vancouver, Canada : Douglas & McIntyre, 1995. – 376 p.
4. Paddock, J. *Keeper of the Wild: The Life of Ernest Oberholtzer* / Joe Paddock. – Minneapolis : Minnesota Historical Society Press, 2001 – 322 p.